EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 28.3.2022
COM(2022) 129 final

KOMISJONI ARUANNE

liikmesriikides toidu- ja söödaalaste õigusnormide, loomatervise ja loomade heaolu ning taimetervise ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamise tagamiseks tehtud ametlike kontrollide üldise toimimise kohta (2019–2020)

{SWD(2022) 73 final}

Vastutuse välistamine

Euroopa Komisjon on koostanud ja avaldanud käesoleva aruande kooskõlas määruse (EL) 2017/625 artikliga 114. Aruande eesmärk on parandada sellise teabe avalikku kättesaadavust, mis käsitleb ELi liikmesriikide tehtud ametlikku kontrolli toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise, loomade heaolu, mahepõllumajanduse ning põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade valdkonnas ning sellega seotud komisjoni kontrolle. Üksnes Euroopa Liidu Kohus on pädev tõlgendama ELi õigust. Meie eesmärk on tagada selle teabe ajakohasus ja täpsus. Kui meile teatatakse märgatud vigadest, püüame need parandada.

Aruandes kasutatud materjal

- on vaid üldist laadi teave ja selle abil ei püüta käsitleda ühegi konkreetse füüsilise või juriidilise isiku eripärast olukorda;
- ei pruugi olla kõikehõlmav, täielik, täpne ega ajakohane;
- on osaliselt esitatud ELi liikmesriikide ametiasutuste poolt, kelle üle komisjonil puudub kontroll ja kelle eest komisjon ei saa vastutust võtta.

Osa aruandes sisalduvatest andmetest või sisalduvast teabest võib olla loodud või struktureeritud selliste failide kujul või sellistes vormingutes, mis ei ole veatud.

Sisukord

Kokkuvõte 1

Sissejuhatus 2

Õigusraamistik 4

ELi liikmesriikide tehtud ametlikud kontrollid 8

Ülevaade 9

ELi liikmesriikide aastaaruanded 14

Ametliku kontrolli süsteemide korraldus ja toimimine 15

Meetmed, millega tagatakse mitmeaastaste riiklike kontrollikavade tõhus toimimine 17

Meetmed, millega tagatakse, et ettevõtjad täidavad nõudeid 18

Nõuete täitmise tagamine riiklike ametiasutuste poolt 19

Meetmed, millega tagatakse ametliku kontrolli teenistuste tõhus toimimine 21

Komisjoni kontrollitegevus ELi liikmesriikides 22

Auditid 23

Soovitused 27

Ülevaatlikud aruanded 28

Kokkuvõte komisjoni tehtud kontrollidest (2019–2020) 30

Komisjoni muu kontrollitegevus 32

Loomade ja kaupade sisenemine ELi 33

Elusloomades ja loomsetes saadustes esinevad veterinaarravimite jäägid ja keskkonnast tulenevad saasteained 34

Auditisoovituste järgimise süstemaatiline jälgimine 35

Üldised järelauditid 36

Riikide profiilid 37

Nõuete täitmise tagamine 38

ELi liikmesriikide toetamine 40

Võrgustikud 41

Parem koolitus ohutuma toidu nimel 43

Järeldused 45

Kokkuvõte

Käesolev aruanne hõlmab ELi liikmesriikide ametlike kontrollide üldist toimimist ning komisjoni 2019. ja 2020. aasta kontrollitegevust, mille eesmärk on tagada kõrgetasemeline tervisekaitse ja usaldus toidutarneahela (talust taldrikule) vastu. Need kontrollid ja auditid on olulised, et teha kindlaks, kas ettevõtjad täidavad õiguslikke nõudeid, ja et Euroopa tarbijad saaksid olla kindlad, et nende tarbitav toit on ohutu. Need on määravad ka toidu, loomade ja taimedega sujuva ja ohutu kauplemise võimaldamisel nii ELis kui ka kolmandate riikidega.

Liikmesriikide ametiasutused vastutavad riskipõhise ametliku kontrolli tegemise eest. Kui toidutarneahela ettevõtjad ei järgi asjaomaseid õigusakte, peavad ametiasutused jälgima nõuete täitmist ja tagama, et ettevõtjad neid ka täidaksid.

Komisjoni talitused kontrollivad ametliku kontrolli rakendamist ja nõuete täitmise tagamist ELi liikmesriikides. Nende kontrollide aruanded, mis on avaldatud komisjoni veebisaidil, annavad selge ülevaate ELi liikmesriikide tulemuslikkusest ja moodustavad olulise osa läbivaatamisprotsessist, mis tagab, et ELi õigusaktid on eesmärgipärased.

Komisjoni kontrollid näitavad, et üldiselt on ELi liikmesriikides olemas vajalikud süsteemid, mille abil jälgida ja tagada, et ettevõtjad rakendavad ELi nõudeid, ning võtta meetmeid nõuete rikkumise korral. Mõnes riigis tuvastati kontrollide käigus puudusi ametliku kontrolli süsteemides, mis näitab, et arenguruumi veel on.

Komisjon jälgib süstemaatiliselt ELi liikmesriikidele antud auditisoovituste järgimist ja kasutab vajaduse korral muid sunnivahendeid. Lisaks toetas komisjon ELi liikmesriike tehnilise abi ja koolituse pakkumisega algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ ja liikmesriikide ekspertide tehniliste kohtumiste kaudu.

ELi liikmesriigid esitasid oma 2020. aasta kontrollide tulemused esimest korda ühtlustatud elektroonilises vormingus. Komisjon ja liikmesriikide ametiasutused töötasid selle toetamiseks välja juhenddokumendi. Kõik riigid ei esitanud siiski kõiki oma andmeid nõutavas vormingus ja üks neist ei esitanud üldse andmeid. Komisjon jätkab koostööd liikmesriikide ametiasutustega, et parandada tulevaste aastaaruannete jaoks vajalike andmete täielikkust.

2020. aastal tekitas COVID-19 pandeemia liikmesriikide ametiasutustele ja komisjonile probleeme kontrollide ja auditite lõpuleviimisel. Vähemalt osa nendest kontrollidest ja audititest tehti kaugmeetodil, et säilitada loomade, taimede ja kaupade ohutu liikumine ning vältida tarnepuudujääke ebatavalistes COVID-19 tingimustes.

Sissejuhatus

ELi eesmärk on tagada kõrgetasemeline tervisekaitse ning usaldus toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise, loomade heaolu, mahepõllumajanduse ja geograafilise päritolu kavade (kaitstud päritolunimetus, kaitstud geograafiline tähis, garanteeritud traditsioonilised tooted, KPN/KGT/GTT) valdkonnas. ELi kodanikud ootavad õigustatult nendes valdkondades rangeid standardeid.

Kehtestatud on terviklik ELi õigusraamistik, et tagada järjepidev kontroll kogu toidutarne- ja söödaahelas (talust taldrikule) ning asjakohane järelevalve, kindlustades samal ajal ühtse turu tõhusa toimimise ja kaubanduse kolmandate riikidega.

Üks kogu toidutarneahelat hõlmav ELi integreeritud toiduohutuspoliitika alustaladest on see, et igal ELi liikmesriigil peab olema ametliku kontrolli määrusel[1] põhinev tõhus ametliku kontrolli[2] süsteem, et teha kindlaks, kas ettevõtjad täidavad ELi nõudeid kogu toidutarne- ja söödaahelas, ning vajaduse korral tagada, et ettevõtjad täidaksid neid nõudeid. ELi liikmesriigid peavad koostama mitmeaastased riiklikud kontrollikavad, mis hõlmavad kõiki ELi toidutarneahela õigusaktidega reguleeritavaid valdkondi.

Komisjonil on oluline roll ELi tasandi[3] üldises kontrolliraamistikus ja ta teeb ELi liikmesriikides kontrolle, sealhulgas auditeid, et teha kindlaks, kas liikmesriikide ametiasutused täidavad oma kontrollikohustusi.

ELi liikmesriigid peavad esitama komisjonile[4] aastaaruande ametliku kontrolli rakendamise kohta kooskõlas nende mitmeaastase riikliku kontrollikavaga.

Komisjon koostab omalt poolt aruande[5] ametlike kontrollide kohta ELi liikmesriikides, võttes arvesse järgmist:

- liikmesriikide ametiasutuste esitatud aastaaruanded oma kontrollitegevuse kohta ja

---

1 Määrus (EL) 2017/625.

2 „Ametlik kontroll“ – ELi liikmesriigi pädeva asutuse tegevus, mille eesmärk on kontrollida toidu- ja söödaalaste õigusnormide, loomatervise ja loomade heaolu ning taimetervise ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide täitmist ning loomade ja kaupade nõuetekohasust.

3 Määruse (EL) 2017/625 artikkel 116.

4 Määruse (EL) 2017/625 artikli 113 lõige 1.

5 Määruse (EL) 2017/625 artikkel 114.

- komisjoni poolt ELi liikmesriikides tehtud kontrollide tulemused.

Aruanne hõlmab aastaid 2019[6] ja 2020. See hõlmab järgmise läbivaatamist:

- ELi liikmesriikide 2019. ja 2020. aasta aruanded;
- komisjoni kontrollitegevus ELi liikmesriikides;
- komisjoni järel- ja sunnimeetmed ning liikmesriikide ametiasutuste toetamine.

Selles on esitatud võrreldavad andmed kogu ELi hõlmava 2020. aasta statistika kohta. Need andmed võimaldavad aja jooksul kindlaks teha kontrollide suundumusi ja nõuete rikkumisega seotud probleeme.

Aruandele on lisatud komisjoni talituste töödokument, milles kirjeldatakse üksikasjalikumalt kontrolle ja auditeid, mida liikmesriikide ametiasutused ja komisjon teevad toidutarneahela valdkondades, mis kuuluvad ametliku kontrolli määruse kohaldamisalasse.

[6] Nõuet, mille kohaselt peavad ELi liikmesriigid oma aastaaruandeid esitades kasutama uut standardvormi, kohaldatakse alates 2020. aastast. 2019. aasta aruandlusnõuded kehtisid eelmise määruse alusel. Kuna 2019. aasta oli kahe versiooni vaheline üleminekuaasta, hõlmab käesolev aruanne mõlemat aastat.

Õigusraamistik

Üldiste toidualaste õigusnormide[7] kohaselt vastutavad toidu ohutuse tagamise eest eelkõige toidutarneahela ettevõtjad. Konkreetsetes ELi määrustes on sätestatud nõuded mahetootmisele ja mahetoodete märgistamisele[8] ning põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavadele (KPN/KGT/GTT)[9].

ELi liikmesriigid on kohustatud tegema kindlaks, kas ettevõtjad järgivad kohaldatavaid ELi õigusakte, ja vajaduse korral tagama nende järgimise. Nende mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades on kirjeldatud sel eesmärgil kehtestatud ametliku kontrolli süsteeme.

Ametliku kontrolli määruses on sätestatud nendele kontrollisüsteemidele, mitmeaastastele riiklikele kontrollikavadele[10] ja ametliku kontrolli tegemisele esitatavad nõuded. Kõige olulisemad ametliku kontrolli süsteemide ja mitmeaastaste riiklike kontrollikavadega seotud nõuded on järgmised:

- kohaldamisala hõlmab järgmist:
  - toit ja toiduohutus,
  - geneetiliselt muundatud organismide (GMOd) tahtlik keskkonda viimine toidu ja sööda tootmise eesmärgil,
  - sööt ja söödaohutus,
  - loomatervis,
  - loomsed kõrvalsaadused,
  - loomade heaolu,
  - taimetervis,
  - taimekaitsevahendid,
  - mahetootmine ja mahetoodete märgistamine,

[7] Määrus (EÜ) nr 178/2002.

[8] Nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta.

[9] Määrus (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta.

[10] Määruse (EL) 2017/625 artiklid 109, 110 ja 111.

— kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete kasutamine ja märgistamine ning

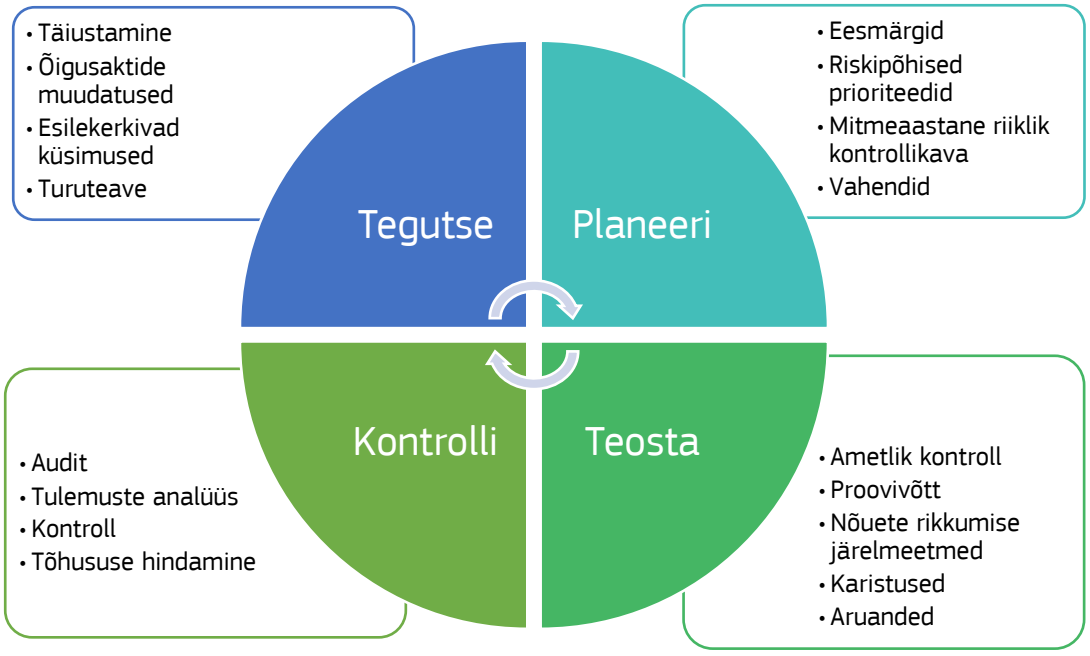
— normide tahtlik rikkumine, mis on toime pandud pettuse või ebaausa tegevuse teel;

- liikmesriikide ametiasutused peavad mitmeaastases riiklikus kontrollikavas kirjeldama oma strateegilisi eesmärke ja ametlike kontrollide liigitamist riskikategooriate järgi;

- mitmeaastane riiklik kontrollikava tuleb avalikustada, välja arvatud mõnel üksikul erandjuhul.

Ametliku kontrolli määrus sisaldab sätteid ametliku kontrolli pideva täiustamise kohta[11]. Joonisel 1 on näidatud, kuidas ametliku kontrolli tulemused on olulised, et toetada ELi liikmesriike nende kontrollisüsteemi tõhususe hindamisel ja vajaduse korral paranduste tegemisel. Lisaks võivad õigusaktide muudatused, esilekerkivad küsimused ja turuteave kaasa tuua muudatusi kontrollikavas.

Joonis1. Ametliku kontrolli süsteemid – pideva täiustamise tsükkel.

[11] Määruse (EL) 2017/625 artikli 5 lõike 1 punkt a, artikli 6 lõige 1, artikli 12 lõige 2, artikli 12 lõige 3 ning artiklid 109, 110 ja 111.

Ametliku kontrolli määruses nõutakse, et komisjon[12] teeks kontrolle ELi liikmesriikides, kes peavad lahendama kõik nende kontrollide käigus tuvastatud probleemid[13].

ELi liikmesriigid peavad esitama oma aastaaruanded elektroonilises vormingus, et andmete kogumist veelgi hõlbustada. Selleks on komisjon koostöös liikmesriikide ametiasutustega välja töötanud standardvormi[14]. Komisjon töötas välja spetsiaalse digiplatvormi, mille kaudu saab esitada aastaaruandeid selles uues vormingus. Lisaks töötas komisjoni juhitud mitmeaastase riikliku kontrollikava toimimisega tegelev ELi liikmesriikide esindajate võrgustik välja vormi täitmise juhendi,[15] et aidata liikmesriikide ametiasutustel täita uusi aruandlusnõudeid.

Näidisvorm sisaldab teavet mitmeaastase riikliku kontrollikava muudatuste, ametliku kontrolli tulemuste, avastatud rikkumiste ja mitmeaastaste riiklike kontrollikavade tõhusa rakendamise tagamiseks võetud meetmete kohta.

Standardvormi eesmärk on

- tagada ELi liikmesriikide aastaaruannete ühetaoline esitamine;
- integreerida muud olemasolevad aruandlusnõuded ning
- hõlbustada võrreldavate andmete kogumist ja edastamist, nende andmete koondamist kogu ELi hõlmavasse statistikasse ja komisjoni aruannete koostamist ametliku kontrolli toimimise kohta kogu ELis.

Liikmesriikide ametiasutused kasutasid elektroonilist ühtlustatud vormi esimest korda, et anda aru 2020. aastal tehtud ametlike kontrollide kohta.

ELi liikmesriigid peavad tegema ametlikku kontrolli suure läbipaistvusega. Vähemalt kord aastas peavad nad avaldama asjakohase teabe kõnealuse kontrolli korraldamise ja teostamise kohta. Nad võivad otsustada seda teha, avaldades komisjonile esitatud aastaaruande.

COVID-19 pandeemia ajal kehtisid liikumispiirangud peaaegu kõigis ELi liikmesriikides. Need piirangud mõjutasid negatiivselt riikide suutlikkust rakendada töötajaid ametlikuks kontrolliks, eelkõige selliseks kontrolliks, mille puhul on vaja füüsilist kohalolekut, kontrolli eesmärgil tehtavaid laborianalüüse või paberkandjal ametlike sertifikaatide allkirjastamist ja väljastamist. 2020. aasta märtsis rakendas komisjon

[12] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 116.

[13] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 119.

[14] Määrus (EL) 2019/723 liikmesriikide esitatavate aastaaruannete puhul kasutatava standardvormi näidise kohta.

[15] Komisjoni teatis, milles käsitletakse juhenddokumenti selle kohta, kuidas täita standardvormi.

ajutisi meetmeid,[16] et säilitada ELi siseturu tõrgeteta toimimine ja tagada kaupade vaba liikumine. Nende meetmetega hõlbustati

- üksikisikutele ametliku kontrolli tegemiseks loa andmist;
- elektrooniliste andmete kasutamist ja sertifikaatide koopiate aktsepteerimist;
- videokonverentside ja muude kaugsidevahendite kasutamist ametlikuks kontrolliks.

[16] Määrus (EL) 2020/466 ajutiste meetmete kohta, mida rakendatakse ajal, kui liikmesriikide kontrollisüsteemides esineb teatavaid tõsiseid koroonaviirushaigusega (COVID-19) seotud häireid.

2. osa

ELi liikmesriikide tehtud ametlikud kontrollid

1 Ülevaade

Toidu tootmine ja turustamine põhimõttel „talust taldrikule“ koosneb erinevatest ahelatest, mis hõlmavad paljusid valdkondi ja tegevusi.

Tabelis 1 on esitatud ülevaade toidutarneahelas osalejate, tehtud ametlike kontrollide, nõuete rikkumisega seotud probleemide, halduskaristuste ja kogu toidutarneahelas võetud õiguslike meetmete koguarvust ELi tasandil 2020. aastal[17].

Tabel 1. Ametlike kontrollide üldnäitajad, 2020.

Toidutarneahelas osalejad kokku	Tehtud ametlikud kontrollid	Tuvastatud nõuete rikkumised	Kohaldatud halduskaristused	Võetud õiguslikud meetmed
16 834 486	**4 125 695**	**654 955**	**388 268**	**12 699**

Joonisel 2 on ülevaade ELi liikmesriikide poolt 2020. aastal kogu toidutarneahela ulatuses tehtud ametlikest kontrollidest[18]. Selles on esitatud ettevõtjate, tehtud ametlike kontrollide, nõuete rikkumisega seotud probleemide ja halduskaristuste arv toidutarneahela eri tegevuste kaupa[19].

Tabelis 2 on esitatud toidutarneahela viis peamist sektorit osalejate, tehtud ametlike kontrollide, tuvastatud nõuete rikkumisega seotud probleemide ja kohaldatud halduskaristuste absoluutarvu järgi.

Käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis[20] on esitatud nende arvude üksikasjalik jaotus toidutarneahela eri valdkondade kaupa.

---

17 Näitajad on esitatud 26 ELi liikmesriigi kohta, kuna Malta ei esitanud oma aastaaruannet tähtajaks.

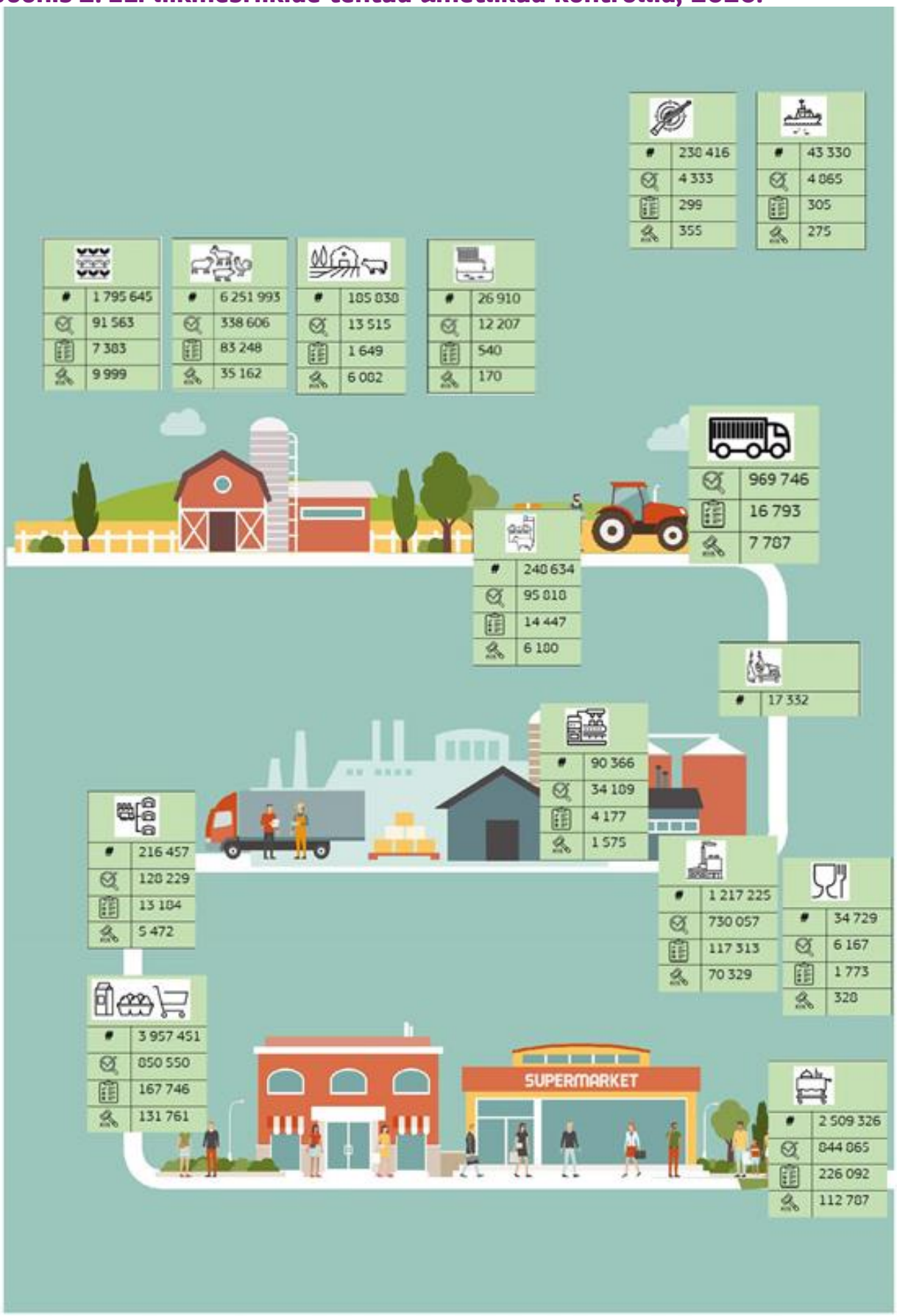
18 See näitaja ei hõlma taimetervisega seotud kontrolle (st taimepasside väljastamist ja ISPM15 kohase märgise kasutamist puidupakenditel, näitamaks, et seda on töödeldud putukate, seemnete ja seente leviku vältimiseks), taimekaitsevahendite turustamist ja pestitsiidide säästvat kasutamist.

19 Liikmesriikide ametiasutused ei pea esitama loomade veoga tegelevate osalejate arvu; tapamajade ja ulukikäitlusettevõtete ametliku kontrolli jaoks ja nõuete rikkumisega seotud probleemide tuvastamiseks nõutud andmed olid rümpade arv või kaal, mistõttu ei saa kasutada koguarvu.

20 Komisjoni talituste töödokument, mis on lisatud dokumendile „Komisjoni aruanne liikmesriikides toidu- ja söödaalaste õigusnormide, loomatervise ja loomade heaolu ning taimetervise ja

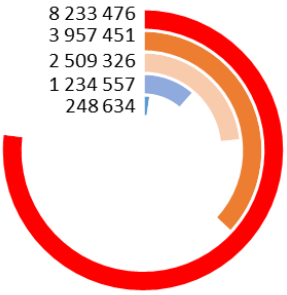
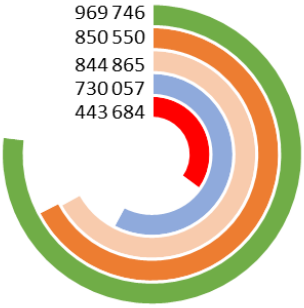
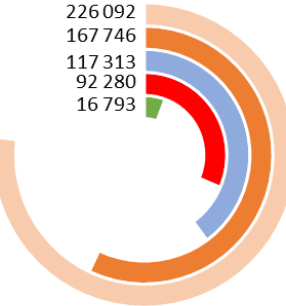
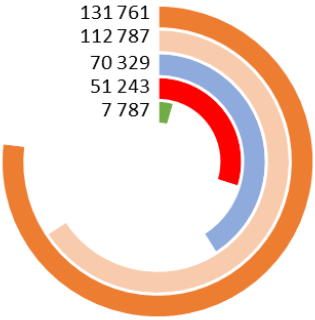
taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamise tagamiseks tehtud ametlike kontrollide üldise toimimise kohta (2019–2020)“.

Joonis 2. ELi liikmesriikide tehtud ametlikud kontrollid, 2020.

	Taimekasvatus	#	Ettevõtjate arv
	Loomakasvatus		Ametlike kontrollide arv
	Segapõllumajandus		Nõuete rikkumisega seotud probleemide arv
	Vesiviljelus		Halduskaristuste arv
	Kalandus		
	Jahindus		
	Loomasööt		
	Loomade vedu		
	Tapamajad ja ulukikäitlusettevõtted		
	Toidutootmine		
	Loomsete kõrvalsaaduste töötlemine		
	Toidu turustamine		
	Hulgi- ja jaemüük		
	Toitlustus		
	Toiduga kokkupuutuvate materjalide tootjad		

Tabel 2. Ametlike kontrollide ülevaade, 2020.

Osalejad		Põllumajandus	8 233 476
		Toidu hulgimüük	3 957 451
		Toitlustus	2 509 326
		Toidutootmine	1 234 557
		Loomasööt	248 634
Ametlikud kontrollid		Loomade vedu	969 746
		Toidu hulgimüük	850 550
		Toitlustus	844 865
		Toidutootmine	730 057
		Põllumajandus	443 684
Nõuete rikkumisega seotud probleemid		Toitlustus	226 092
		Toidu hulgimüük	167 746
		Toidutootmine	117 313
		Põllumajandus	92 280
		Loomade vedu	16 793
Halduskaristused		Toidu hulgimüük	131 761
		Toitlustus	112 787
		Toidutootmine	70 329
		Põllumajandus	51 243
		Loomade vedu	7 787

2
ELi liikmesriikide aastaaruanded

Uue standardvormi[21] kasutamine digiplatvormil lihtsustab elektroonilist ja ühtlustatud aruandlust ametliku kontrolli tulemuste, nõuete rikkumise juhtumite liigi ja arvu ning võetud meetmete kohta. See võimaldab koondada neid paremini kogu ELi hõlmavasse statistikasse.

Õigusaktides ettenähtud tähtaeg elektroonilise aruande esitamiseks on 31. august. Kuna platvormi kasutati esmakordselt 2020. aasta aruannete esitamiseks, avati platvorm uuesti 15. oktoobril 2021, et võimaldada aruannete hilisemat esitamist. Sellest hoolimata ei esitanud Malta aruannet õigel ajal, et selle oleks saanud lisada käesolevasse aruandesse.

Aruandluse muutumise tõttu oli mõnel ELi liikmesriigil probleeme andmete kogumisega nõutavas vormingus. Samuti oli ELi liikmesriikidel raskem võrrelda oma kontrollide tulemusi eelmiste aastate omadega.

Aruandlusplatvorm sisaldab mõningaid tekstisisestusvälju asjaomaste teemade kirjeldamiseks. Liikmesriikide ametiasutused esitasid vähem teavet kui eelmiste aastate aruannetes ja vähem, kui oli ette nähtud juhendis.

Loomade heaolu kohta ei esitanud ELi liikmesriigid üldiselt kõige tõsisemate rikkumiste analüüsi ega oma tegevuskavasid, millega rikkumiste kordumist ära hoida või vähendada. Seetõttu ei ole komisjonil võimalik selle kohta kokkuvõtet esitada.

Samuti oli väga vähe teavet pettuste ja ebaausa tegevusega seotud kontrollide kohta.

[21] Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/723.

3
Ametliku kontrolli süsteemide korraldus ja toimimine

ELi liikmesriigid on loonud ametliku kontrolli süsteemid, et teha kindlaks, kas toidu- ja söödaettevõtjad kohaldavad õigusraamistikku.

Mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades seavad riiklikud ametiasutused oma strateegilised eesmärgid. Aastaaruannete koostamise juhendis kutsutakse neid üles lisama tabeli nende eesmärkide hindamiseks kasutatud tulemusnäitajate kohta. Enamik ELi liikmesriike ei esitanud oma tulemusnäitajate kohta sellist ülevaadet. Mõned positiivsed näited:

- Belgia lisab oma avalikku aastaaruandesse (kuni 2019. aruandeaastani saadeti see aruanne komisjonile) toiduohutuse ning looma- ja taimetervise näitajad. Eri aastate tulemuste võrdlemine võimaldab lugejatel näha, kas olukord nendes valdkondades paraneb või mitte.
- Soome esitas mõned näited selle kohta, kuidas ametliku kontrolli tulemused võivad kaasa tuua sihtide või eesmärkide muutumise:
  - loomade veo ajal nende heaolus täheldatud puuduste suure arvu tõttu hakati loomade vedamisel nende heaolu sagedamini ametlikult kontrollima;
  - väetistest proovide võtmisel tuvastatud puuduste arv oli võetud proovide väikese arvu kohta suhteliselt suur, mis näitab, et kontrollide riskipõhine suunamine oli edukas;
  - seemnekaubanduse turujärelevalves esines eelmiste aastatega võrreldes vähem puudusi. Teisalt määrati ligikaudu 30 % juhtudel karistusi, mis näitab, et kontrollid on muutunud tõhusamaks.

Kõigil ELi liikmesriikidel oli COVID-19 pandeemia ohjeldamiseks kehtestatud piirangute tõttu probleeme kontrolliprogrammi täieliku rakendamisega.

Muud tegurid, mille tõttu liikmesriikide ametiasutused ei rakendanud täielikult oma kavandatud programme, olid töötajate arv, ressursid ja ettevalmistused Brexitiks.

Ametlik kontroll pandeemia ajal

COVID-19 leviku ohjeldamiseks kehtestatud mitmesugused piirangud ja mõju, mida need avaldasid töötajate rakendamisele, raskendasid ELi liikmesriikidel teha kõiki 2020. aastaks algselt kavandatud ametlikke kontrolle. Kuigi ametliku kontrolli tegemine oli paindlik, pidid liikmesriikide ametiasutused oma talitluspidevuse kavad läbi vaatama ja seadma esikohale kontrollitegevuse, mida peetakse äärmiselt oluliseks, tegeledes samal ajal selliste pandeemiast tingitud muutustega toidu laskmisel ELi turule nagu e-kaubanduse ja kaasamüügi kasv.

Liikmesriikide ametiasutuste võetud meetmed hõlmasid järgmist:

- teatavates valdkondades tehtavate kontrollide edasilükkamine ja/või nende arvu vähendamine (riskihinnangu alusel);
- kohapealse kontrolli jaoks vajamineva aja vähendamine, kontrollides dokumente kaugmeetodil;
- kaugauditi meetodite kasutamine.

4

Meetmed, millega tagatakse mitmeaastaste riiklike kontrollikavade tõhus toimimine

Mitmeaastase riikliku kontrollikava eesmärk on tagada, et ametlikku kontrolli tehakse riskipõhisel ja tõhusal viisil kogu toidutarneahelas kooskõlas ametliku kontrolli määrusega.

Kui ametliku kontrolli käigus tuvastatakse nõuete rikkumine, peavad liikmesriikide ametiasutused võtma meetmeid, tagamaks, et ettevõtjad lahendavad probleemi ja hoiavad ära edasised rikkumised[22].

Samuti peavad liikmesriikide ametiasutused kontrollima ametliku kontrolli süsteemi tõhusat toimimist ja võtma vajalikke meetmeid oma kontrollisüsteemides tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks[23].

[22] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 138.

[23] Määruse (EL) 2017/625 artikli 12 lõiked 2 ja 3.

4.1
Meetmed, millega tagatakse, et ettevõtjad täidavad nõudeid

Mõnes aastaaruandes esitati näiteid liikmesriikide ametiasutuste tegevusest.

ELi liikmesriigid korraldavad avalikke teavituskampaaniaid ning pakuvad ettevõtetele suuniseid ja koolitust, et aidata neil järgida toiduohutuseeskirju.

Belgia, Madalmaad ja Rootsi lisavad oma ametliku kontrolli süsteemidesse erasektori (kolmandate isikute) kvaliteeditagamiskavad. Belgia ja Soome märkisid, et kõnealuste kavade alusel sertifitseeritud ettevõtete kontrolli tulemused on paremad.

Soome avaldab sektoripõhised aruanded. Soome märkis, et tõhususe parandamise peamine viis on tihedam suhtlus kõigi huvitatud isikutega. Selle tulemusena aitavad ametlikud kontrollid ja avaldatud tulemused parandada ettevõtete tegutsemise tingimusi ja konkurentsivõimet, näiteks toetades nende suutlikkust osaleda rahvusvahelises kaubanduses ja ennetades võimalikke probleeme.

Poola avaldab kokkuvõtliku teabe oma kaubandusinspektsiooni tehtud kontrolli tulemuste kohta. Poola annab tarbijatele praktilisi nõuandeid selle kohta, kuidas valida tooteid ja vältida eksitamist. Samuti avaldab Poola haldusotsused, millega määratakse ettevõtjatele trahvid ebapiisava kaubandusliku kvaliteediga toodete, sealhulgas võltsitud toodete turule laskmise eest.

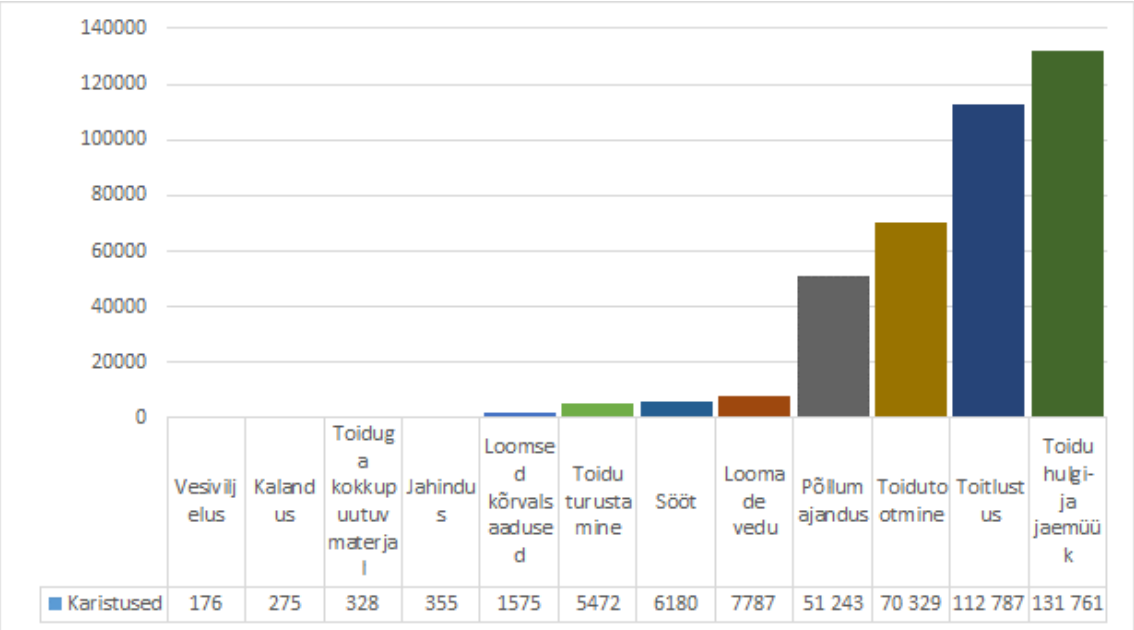
4.2
Nõuete täitmise tagamine riiklike ametiasutuste poolt

ELi liikmesriigid kohaldavad mitmesuguseid sunnimeetmeid alates suulistest ja kirjalikest hoiatustest kuni kaupade arestimise ja hävitamise ning ettevõtete tunnustuse (ajutise) äravõtmise või piiramiseni. Hoiatava meetmena kasutatakse haldustrahve. Viimaseks abinõuks jääb kohtusse pöördumine.

Liikmesriikide ametiasutused peavad kehtestama tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid/karistused[24].

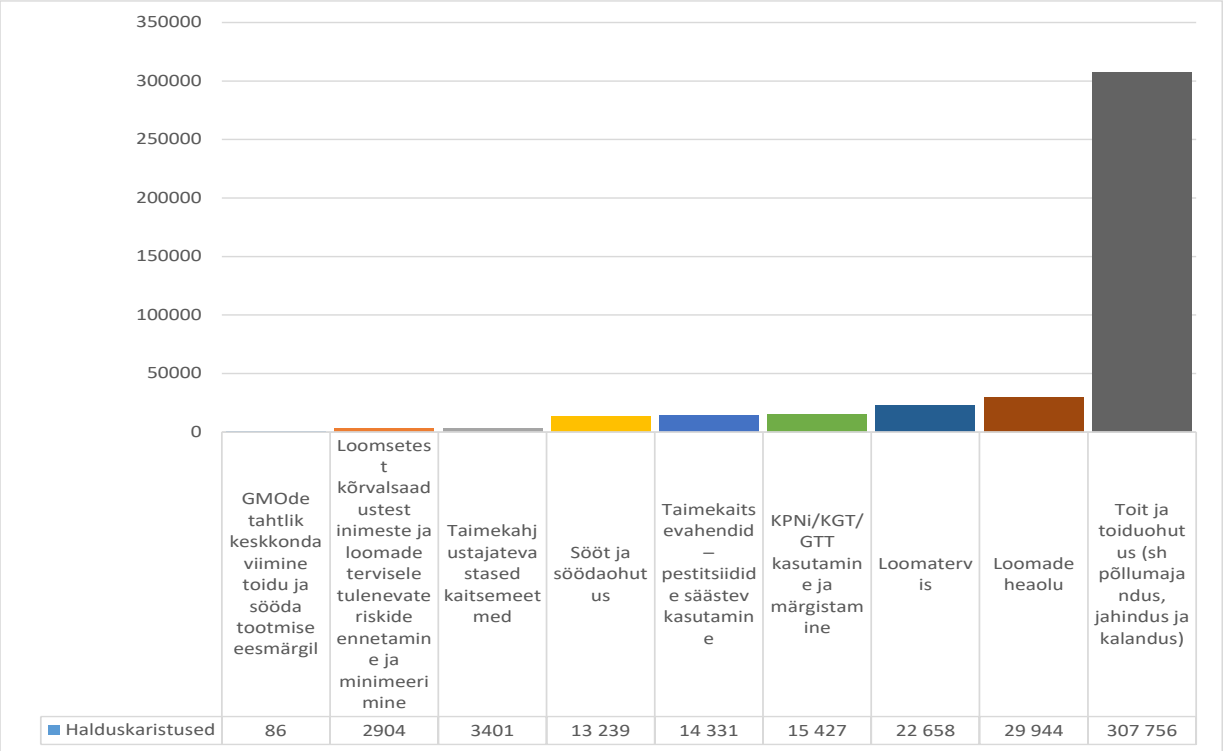
Tabelis 3 on esitatud toidutarneahela eri osades kohaldatud halduskaristuste arv. Tabelis 4 on esitatud need karistused eri valdkondade lõikes ja tabelis 5 on esitatud eri valdkondades võetud õiguslike meetmete arv.

Tabel 3. Halduskaristused tegevuste lõikes, 2020.

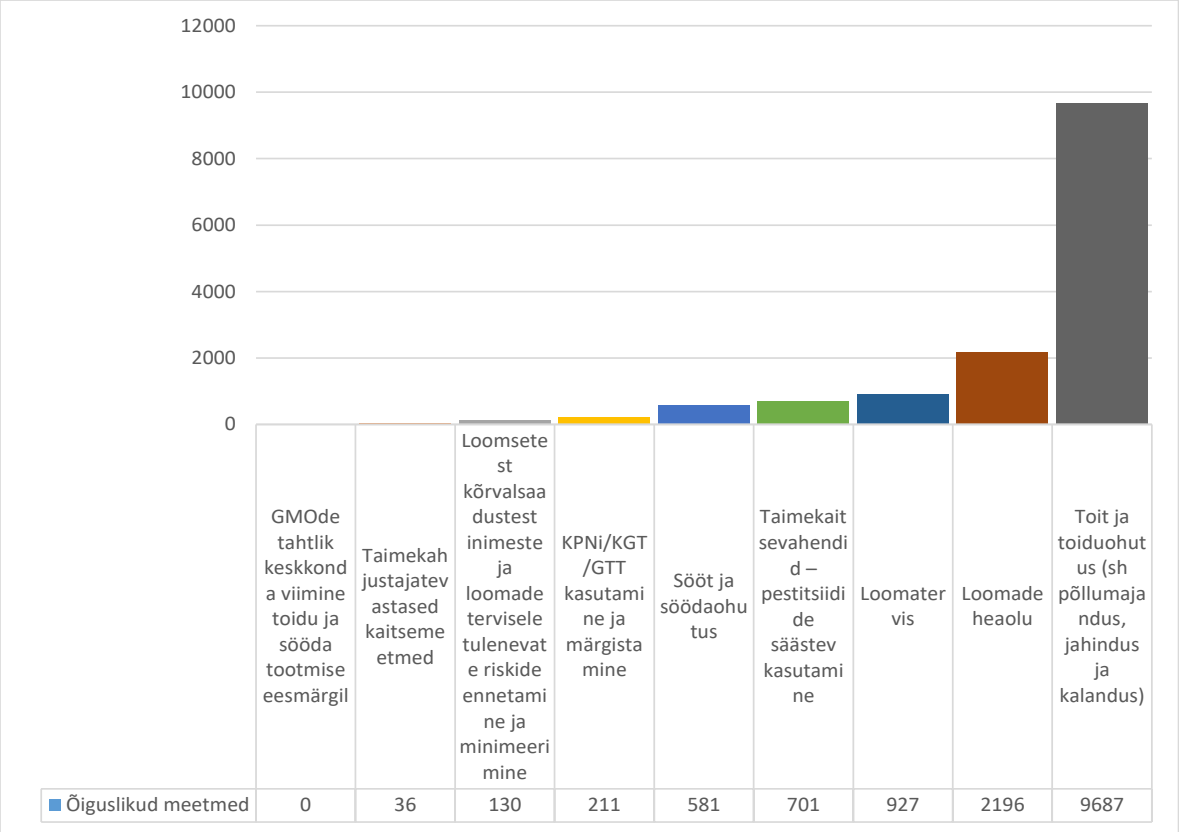

[24] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklid 54 ja 55 (kuni 14. detsembrini 2019) ning määruse (EL) 2017/625 artiklid 137, 138 ja 139.

Tabel 4. Halduskaristused valdkondade lõikes, 2020.

Tabel 5. Võetud õiguslikud meetmed, 2020.

4.3
Meetmed, millega tagatakse ametliku kontrolli teenistuste tõhus toimimine

ELi liikmesriigid peavad oma kontrollisüsteeme auditeerima või laskma end auditeerida ning kehtestama kontrollide kontrollimise korra[25], et tagada nõuete täitmine ja kontrollisüsteemide tõhusus.

Aastaaruanded sisaldasid piiratud teavet nende auditite ja muude kontrollitoimingute kohta, millega hinnati ametliku kontrolli süsteemide tõhusust.

Rootsi kirjeldas eri ametiasutuste vahelisest koostööst saadavat kasu. Hea kontrollitava algetapis keskenduti kahele valdkonnale, nimelt kontrollimenetlusele ja kutse-eetikale. Ametiasutused töötasid välja suunised ja veebipõhise koolituskursuse. Üks üldeesmärk on see, et koostööd tegevad asutused võtaksid ühise vastutuse kogu toidutarneahela eest, olles ka valmis kavandamata ja ettenägematuteks sündmusteks. Hea kontrollitava hõlmab üleminekut teistsugusele kontrollikultuurile ja süsteemide samaväärsust tagava süsteemi loomist.

Oma ametliku kontrolli süsteemi tõhususe tagamiseks lisas Saksamaa mitmeaastasesse riiklikku kontrollikavasse kolm tegevuseesmärki, mis olid seotud ametliku auditistandardi, riskipõhise auditi kavandamise ja ametliku kontrolli tõhususega.

[25] Määruse (EL) 2017/625 artiklid 6 ja 12.

2. osa

Komisjoni kontrollitegevus ELi liikmesriikides

1
Auditid

Euroopa Komisjoni tervise- ja toiduohutuse peadirektoraadi tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraat kontrollib, kas toidu- ja söödaohutust, loomatervist, loomade heaolu, taimetervist, mahepõllumajandust ja geograafilise päritolu kavasid (KPN/KGT/GTT) käsitlevaid ELi õigusakte rakendatakse ja nende täitmine tagatakse ELi liikmesriikides nõuetekohaselt. Selleks kasutatakse peamiselt auditeid.

Neid kontrolle tehakse regulaarselt ja koostöös ELi liikmesriikide pädevate asutustega.

Üks auditi element on sageli kohapealne kontroll, mille puhul komisjoni eksperdid suhtlevad ametlikku kontrolli tegevate riiklike ametiasutustega. ELi liikmesriikide eksperdid abistavad komisjoni eksperte selle ülesande täitmisel korrapäraselt.

Nende kontrollide eesmärk on

- kontrollida toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervist ja loomade heaolu, loomseid kõrvalsaadusi, taimetervist ja taimekaitsevahendeid, pestitsiidide säästvat kasutamist, geneetiliselt muundatud organisme, mahetootmist ja mahetoodete märgistamist ning kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste toodete märgistamist käsitlevate õigusnormide kohaldamist;
- kontrollida riiklike kontrollisüsteemide ja pädevate asutuste toimimist ja korraldust;
- uurida ja koguda teavet
    - ametliku kontrolli ja nõuete täitmise tagamiseks võetud meetmete kohta;
    - õigusnormide kohaldamisel või nende täitmise tagamisel esinevate oluliste või korduvate probleemide kohta;
    - hädaolukordade, esilekerkivate probleemide või uute suundumuste kohta.

TERVISE JA TOIDUOHUTUSE PEADIREKTORAAT

TERVISE JA TOIDU VALDKONNA AUDITITE JA ANALÜÜSI DIREKTORAAT

Avaldame oma iga-aastase tööprogrammi ja aasta keskel selle ajakohastatud versiooni komisjoni veebisaidil.

Vaata lühivideoid selle kohta, kuidas me auditeerime ja analüüsime ning kuidas see toob kasu inimestele ELis.

2019.-2020. aasta auditi- ja analüüsiprogrammides[26] keskenduti järgmisele:

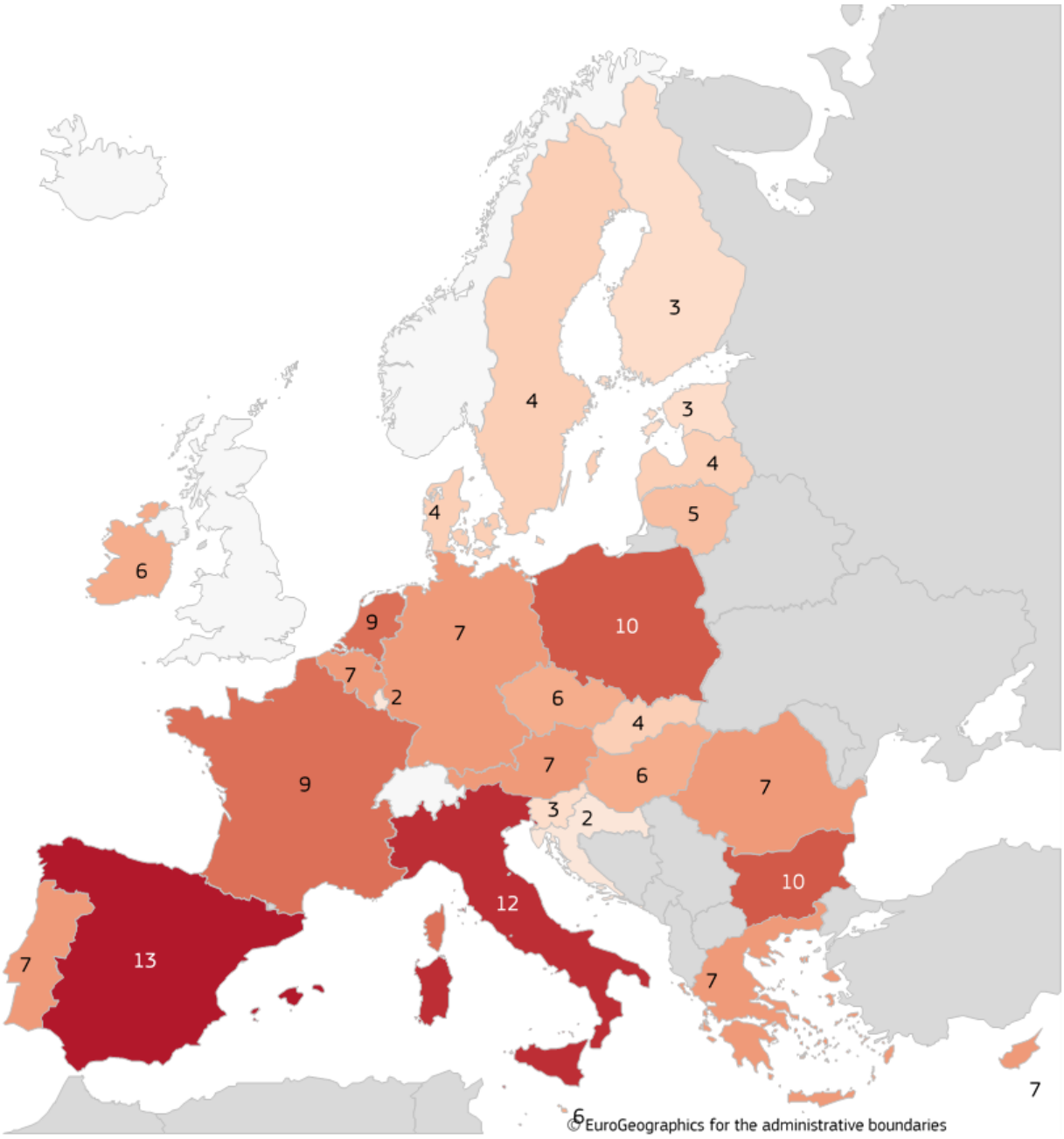
- antimikroobikumiresistentsus;
- parem valmisolek inimeste, loomade ja taimede tervist ähvardavateks ohtudeks, nende ennetamine ja neile reageerimine;
- ohutu ja kestlikult toodetud toit ning ohutud ja kestlikud toidutootmissüsteemid;
- ELi toidualaste õigusaktide tõhus rakendamine;
- kestlik toidutootmine, mis parandab loomade heaolu;
- tulemuslikud, tõhusad ja usaldusväärsed kontrollid.

2019. ja 2020. aastal tegime ELi liikmesriikide ametliku kontrolli süsteemide kohta 170 auditit ja sarnaseid kontrolle.

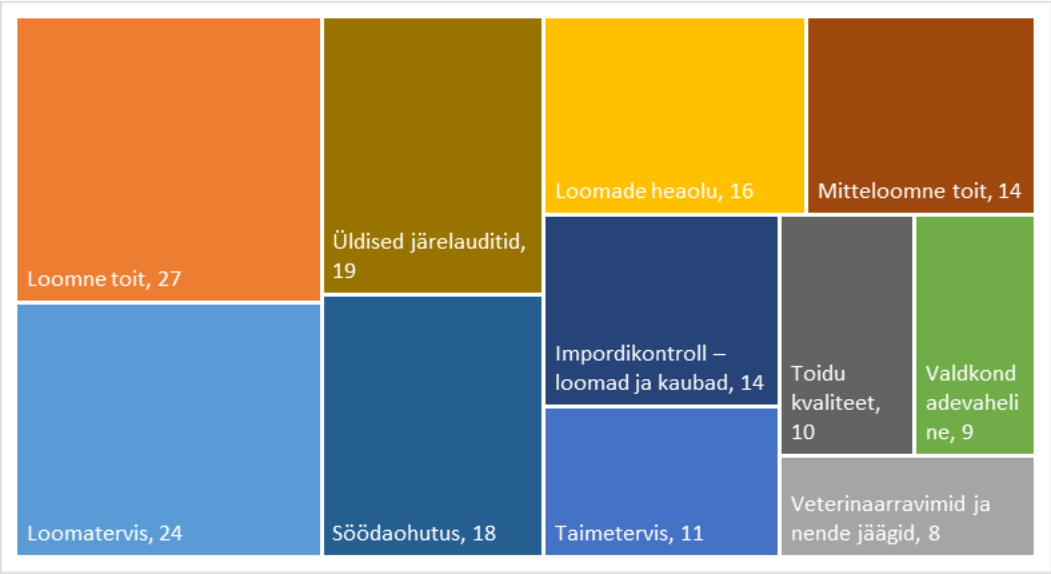
Joonisel 1 on esitatud ELi liikmesriikides tehtud auditite arv. Joonisel 2 on esitatud igas kontrollivaldkonnas tehtud auditite arv.

[26] Tööprogrammid avaldatakse komisjoni veebisaidil.

Joonis 1. ELi riikides tehtud auditid (2019–2020).

Joonis 2. Kontrollivaldkonna kohta tehtud auditid (2019–2020).

Konkreetsete auditite aruanded on avalikult kättesaadavad komisjoni veebisaidil.

Komisjoni kontrollid pandeemia ajal

COVID-19 pandeemia tõttu kehtestatud reisipiirangud tingisid vajaduse vaadata läbi kontrolli tegemise viis ja kasutada teatavates valdkondades kaugauditi meetodeid.

Kokku tehti 2019.–2020. aastal 43 auditit täielikult kaugmeetodil, sealhulgas kasutades füüsiliste kohtumiste asemel videokonverentse. Need andsid teatud hulga tõendeid. Siiski ei olnud võimalik teha kaugkülastusi ettevõtjate rajatistesse, et teha kindlaks, kas ametlikku kontrolli rakendati.

Ametliku kontrolli määruse kohaselt peab komisjon koostama iga-aastase või mitmeaastase kontrollikava,[27] et teha kindlaks, kuidas ELi toidutarneahelat käsitlevaid õigusakte ELi liikmesriikides rakendatakse. 2021.–2025. aasta kava[28] võeti vastu 23. oktoobril 2020.

[27] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 118.

[28] Rakendusotsus (EL) 2020/1550, millega kehtestatakse aastateks 2021–2025 mitmeaastane kontrollikava, mille alusel komisjoni eksperdid teevad liikmesriikides liidu toidutarneahela alaste õigusaktide kohaldamise kontrolli.

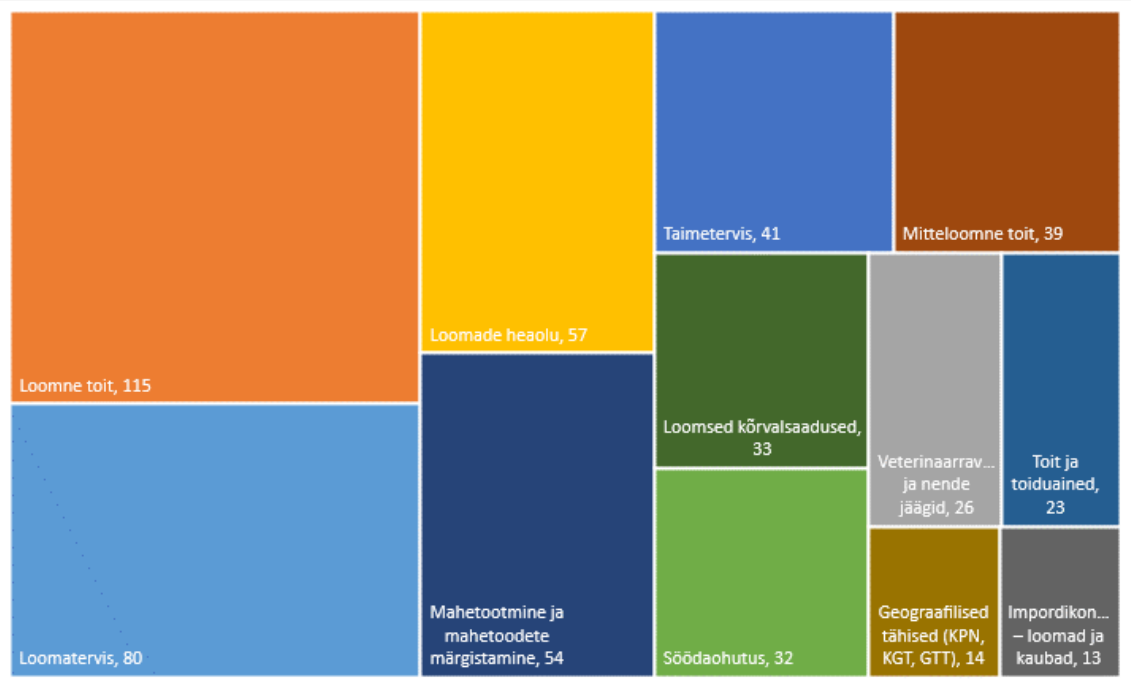
2

Soovitused

Auditite tulemusel antakse tavaliselt soovitusi parandusmeetmete võtmiseks. ELi liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed[29] ja neid tegevuskavades kirjeldama.

2019.–2020. aastal tehtud kontrollide tulemusel esitati ELi liikmesriikidele kokku 527 soovitust. Joonisel 3 on esitatud nende ülevaade sektorite kaupa. Aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis on esitatud nende arvude üksikasjalik jaotus eri auditeeritud valdkondade kaupa.

Joonis 3. Auditeeritud sektorite kohta esitatud soovitused (2019–2020).

[29] Määruse (EL) 2017/625 artikli 117 punkt a ja artikli 119 punkt a.

3
Ülevaatlikud aruanded

Ülevaatlikes aruannetes on koondatud komisjoni poolt konkreetses valdkonnas tehtud kontrollide tulemused ja järeldused, et anda üldine ülevaade ELi tasandil. Nendes aruannetes määratakse kindlaks, mis seoses kontrollide rakendamise ja õigusaktide kohaldamisega toimib ja mis mitte. Samuti annavad need hea võimaluse esitada näiteid ELi liikmesriikides täheldatud headest tavadest. Neid aruandeid kasutatakse ELi poliitikas ja need võivad olla aluseks ka teabevahetusele ELi liikmesriikide ekspertidega osana algatusest „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“, et arutada ühiseid probleeme ja jagada häid tavasid.

Tabel 4. Aastatel 2019 ja 2020 avaldatud ülevaatlikud aruanded.

Aruande number	Teema
2017-6304	Lindude gripp
2018-6525	Ülevaatlik aruanne imporditud toidu ohutuse kohta
2018-6537	Ülevaatlik aruanne toidu internetimüügi kohta
2018-6780	Biotsiidid
2018-6810	Ametliku kontrolli auditeerimine ELi liikmesriikides
2019-6788	Meetmed antimikroobikumiresistentsuse vastu võitlemiseks antimikroobikumide mõistliku kasutamisega loomadel
2019-6789	Zoonootiliste ja kommensaalsete bakterite antimikroobikumiresistentsuse seire
2019-6865	Istutamiseks ettenähtud taimed ja seemned
2019-6876	Taimetervis – impordikontroll
2019-6834	Maitsi eksporditavate loomade heaolu
2019-6835	Meritsi eksporditavate loomade heaolu
2017-6246	Ülevaatlik aruanne ühiste tapahügieeni tavade kohta
2020-7100	Ülevaatlik aruanne – söödalisandite, nende koostisosade ja jälgitavuse ametlik kontroll
2020-7105	Töödeldud loomsete valkude hügieeni-, jälgitavus- ja

Aruande number	Teema
	kaubandusnõuete ametlik kontroll

4

Kokkuvõte komisjoni tehtud kontrollidest (2019–2020)

Toiduohutuse valdkonna auditites toodi esile ELi liikmesriikide pädevate asutuste ees seisvad konkreetsed probleemid seoses järgmisega:

- (loomse päritoluga) valmistoidud, mille puhul vajadus ametnike koolitamise ja muu toetuse järele ning ettevõtete süstemaatilise läbivaatamise puudumine piiravad ristsaastumise vältimise menetlustes ning proovide võtmises ja analüüsimises tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks võetavaid järelmeetmeid;

- hobuseliha, mille puhul hobuselihaskandaali järelauditite käigus tuvastati probleeme seoses hobuste passide, andmebaaside ja lubamatute töötlemisviiside registreerimise kontrolliga, ning

- mitteloomne toit, mille puhul on võimalik parandada külmutatud marjade ja köögiviljade kontrollimist.

Korraldasime mitu auditit, et uurida põhjalikumalt ja laiemalt kogu söödasektorit, sealhulgas loomseid kõrvalsaadusi, sest varasemad auditiseeriad olid toonud esile mõned süsteemsed puudused. Auditite käigus leiti, et endiselt on vaja parandada töödeldud loomsete valkude jälgitavust.

Loomatervise auditites vaadeldi haiguste ennetamist, haiguspuhanguteks valmisolekut ja reageerimissuutlikkust. Sigade Aafrika katku ja lindude kõrge patogeensusega gripi kohta saadud teave aitas välja töötada mitu strateegilist dokumenti ja komisjoni poliitikat nende haiguste ohjamiseks.

Zoonoosid:

- kodulindude populatsioonides esineva salmonellabakteri puhul näitasid auditid, et üldiselt rakendasid ELi liikmesriigid kavasid, mis vastasid nõuetele ja olid salmonella levimusega seotud ELi eesmärkide saavutamisel tõhusad. Vaatamata sellele on enamikul juhtudel avastamise määr ettevõtete võetud proovides (mis annavad palju järjepidevama ülevaate karja seisundist kui ametlikud proovid) oluliselt madalam kui ametlikes proovides. See võib tähendada, et ettevõtete proovivõtu panus kavadesse ei ole tulemuslik, ja viitab tõenäosusele, et madala aktiivsusega nakkused karjas jäävad avastamata;

- marutaudi puhul näitasid auditid, et vaktsineerimisprogramme rakendatakse hästi, mille tulemusel loomade nakatumiste arv vähenes.

Enamikul ELi liikmesriikidel on raskusi loomade heaoluga seotud nõuete täitmise taseme või suundumuste tõendamisega, kuna puuduvad konkreetsed eesmärgid ja/või kindlad näitajad, mida oleks võimalik jälgida.

Viidi lõpule kolmeaastane projekt, mille eesmärk oli vähendada põrsaste sabade rutiinset lõikamist. Projekt sisaldas selliste ekspertide rühma tehtud auditeid ja kontrollkäike mitmesse ELi liikmesriiki, kellel oli praktiline kogemus lõikamata sabadega sigade kasvatamisel. Projekti tulemused hõlmasid kõigi nõudeid rikkuvate ELi liikmesriikide tegevuskavasid ning need aitavad teha vajalikke edusamme, et lõpetada sabade rutiinne lõikamine.

Jätkasime loomade meritsi veoga seotud auditeid ja tegime koostööd Euroopa Meresõiduohutuse Ametiga, et luua süsteem loomaveolaevade ametliku kontrolli parandamiseks ja seeläbi loomade heaolu parandamiseks meritsi veo ajal.

Visualiseerimisvahendite kasutamine veebiportaalis toetab kiiret otsuste tegemist, mis parandab taimetervise kaitset. Nendes ELi liikmesriikides võetud kontrollimeetmete auditid, kus esineb taimekahjustajate põhjustatud nakkusi, aitavad parandada kontrolli ja toetada nende kahjustajate likvideerimiseks tehtavat tööd.

Kuigi ELi liikmesriigid on teinud edusamme pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi rakendamisel, tekitab integreeritud taimekaitse rakendamise kontroll põllumajandustootjate ja taimekasvatajate poolt endiselt muret.

Enamikus ELi liikmesriikides sertifitseerivad mahetootmist ning mahetoodete kasutamist ja märgistamist eraõiguslikud kontrolliasutused. Pädevate asutuste järelevalvet nende kontrolliasutuste üle tuleb veelgi parandada.

Geograafilise päritolu kavade (KPN/KGT/GTT) alusel sertifitseeritud toodete ametliku kontrolliga ei tehta alati kindlaks, kas need tooted vastavad tootespetsifikaatides sätestatud eeskirjadele.

ELi liikmesriigid on kehtestanud toidutarneahelas esinevate pettuseohtudega tegelemiseks teatava korra, kuid kõigis kontrollivaldkondades ei ole pettusele ja ebaausale tegevusele keskenduvat ametlikku kontrolli veel süstemaatiliselt kehtestanud.

Käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis on üksikasjalikumalt kirjeldatud mõningaid põhivaldkondi, milles komisjon auditeid tegi.

5
Komisjoni muu kontrollitegevus

5.1
Loomade ja kaupade sisenemine ELi

ELi liikmesriigid peavad tegema ametlikku kontrolli ELi sisenevate loomade, loomse päritoluga kaupade ja mõnede mitteloomse päritoluga kaupade üle. Nad teevad enamiku nendest kontrollidest selleks määratud piiripunktides. Kontrolli eesmärk on teha kindlaks, kas loomad, toit ja sööt vastavad sama kõrgetele standarditele nagu need, mis kehtivad ELis toodetud loomade ja kaupade suhtes. ELi liikmesriigid saavad nende kontrollide jaoks piiripunkte määrata alles pärast seda, kui komisjon on kindlaks teinud, et kontrolli tegemiseks kavandatavate piiripunktide struktuur ja korraldus ning kehtestatud kord vastavad kohaldatavatele ELi nõuetele[30].
2020. aastal võtsime vastu ja hindasime 67 teadet ELi liikmesriikidelt uute (või olemasolevate muudetud) piiripunktide, sealhulgas nende kontrollikeskuste kohta.

2019. ja 2020. aastal jätkus järelevalve ELi liikmesriikide ametliku kontrolli üle loomade ja kaupade sisenemisel ning tehti 11 auditit. Nende tulemused kinnitavad, et ELi liikmesriigid jätkavad süsteemide täiustamist ja kontrolli rakendamist. Need auditid jätkuvad ka järgnevatel aastatel. Lisaks hindasime dokumentide põhjal loomade ja kaupade sisenemise kontrolli rakendamist ELi äärepoolseimates piirkondades asuvates piiripunktides ning tulemused olid rahuldavad.

[30] Määrus (EL) 2017/625 ning seotud õigusaktid, nagu määrus (EL) 2019/1014, määrus (EL) 2019/1012 ja määrus (EL) 2019/1081.

5.2

Elusloomades ja loomsetes saadustes esinevad veterinaarravimite jäägid ja keskkonnast tulenevad saasteained

Veterinaarravimeid kasutatakse laialdaselt loomakasvatuses haiguste ennetamiseks või ravimiseks. Veterinaarravimites sisalduvate toimeainete väga väikesed kontsentratsioonid ehk jäägid võivad esineda ravimit saanud loomade lihas, rupsis ja nende piimast saadud toodetes, samuti piimas, munades ja mees. Ohutud kontsentratsioonid toidus ehk jääkide piirnormid on kehtestatud ELi tasandil. Toitu, milles jääkide sisaldus jääb sellest piirnormist allapoole, peetakse ohutuks ja seda võib turule lasta, näidates, et loomakasvatuses on järgitud hea põllumajandustava ja veterinaartava põhimõtteid (ravimeid on kasutatud vastavalt märgistusel olevatele juhistele). ELi liikmesriigid rakendavad iga-aastaseid jääkide seire kavasid, et teha kindlaks, kas veterinaarravimeid kasutatakse kooskõlas kohaldatavate ELi õigusnormidega, ning avastada toimeainete võimalikku väär- või ebaseaduslikku kasutust. Need kavad hõlmavad ka keskkonnast tulenevate saasteainete ja pestitsiidide esinemise seiret loomades ja loomsetes saadustes.

Igal aastal vaatame koos asjaomaste Euroopa Liidu referentlaboritega läbi ELi liikmesriikide jääkide seire kavad ning esitame märkusi ja soovitusi nende sobivuse kohta. Auditeerime ka ELi liikmesriikide jääkide seire kavade rakendamist, keskendudes sellistele elementidele nagu laborite võimekus ja nõuetele mittevastavate tulemuste järeluuringute tulemuslikkus. 2019. ja 2020. aastal tegime ELi liikmesriikides kaheksa auditit, mille tulemused olid üldjoontes rahuldavad. Need auditid jätkuvad ka järgnevatel aastatel.

6
Auditisoovituste järgimise süstemaatiline jälgimine

6.1
Üldised järelauditid

Üldiste järelauditite abil jälgime süstemaatiliselt meetmeid, mida pädevad asutused on auditiaruannetes esitatud soovituste järgimiseks võtnud. Need auditid hõlmavad kõiki veel järgimata soovitusi kõigis sektorites.

Need auditid võivad

- toimuda pädevate asutuste tööruumides või kaugmeetodil;
- toimuda dokumentide põhjal meie büroodes (halduslikud järelmeetmed) või
- keskenduda konkreetsele teemale: vähestel juhtudel, kui auditi tulemus on eriti problemaatiline, korraldatakse sektoripõhiseid järelauditeid, et jälgida meetmeid, mida ELi liikmesriigid peavad kiiresti rakendama.

Tabel 5. Järelauditid ELi liikmesriikides (2019–2020).

Üldised järelauditid:	
Dokumendipõhine järelaudit:	
Konkreetne teema:	

See protsess oli valdava osa tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks endiselt tõhus. Üldiste järelauditite tulemused avaldatakse riikide ülevaadetes (vt punkt 6.2).

2020. aasta detsembri lõpu seisuga olid ELi liikmesriigid võtnud parandusmeetmed või andnud piisavad lubadused puuduste kõrvaldamiseks vastuvõetava tähtaja jooksul. Kolmeaastase jooksva näitaja põhjal võeti parandusmeetmeid 92 % soovituste suhtes, mis tulenesid kolmeaastasel ajavahemikul (2016–2018) tehtud audititest.

6.2
Riikide profiilid

Riigipõhised teadmised on olulised auditite ettevalmistamisel ja poliitika kujundamisel. Seetõttu säilitame ja avaldame riikide profiilid.

Need riikide profiilid on avalikult kättesaadavad ja annavad iga ELi liikmesriigi kohta ülevaate, sealhulgas:

- viis viimati avaldatud auditiaruannet;
- hinnang meetmetele, mida riik on võtnud auditisoovituste põhjal;
- ametliku kontrolli korraldamine riigis;
- lingid asjakohastele riigi veebisaitidele.

Riikide profiilide avaldamine aitab tagada, et kogu audititsükkel on üldsuse jaoks läbipaistev.

6.3
Nõuete täitmise tagamine

Kui ELi liikmesriik rikub liidu õigust, määrab komisjon juhtumipõhiselt kindlaks asjakohased meetmed kooskõlas oma teatises „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“[31] sätestatud lähenemisviisiga. Need meetmed võivad ulatuda asjakohase tasandi kontaktidest ELi liikmesriikide ametiasutustega, et tagada liidu õiguse nõuetekohane kohaldamine, kuni viimase abinõuna EU Piloti süsteemi raames toimuva teabevahetuse ja/või rikkumismenetluste algatamiseni, kui kõik muud võimalused nõuete täitmise soodustamiseks on ammendatud. Toiduohutuse valdkonnas on lisaks rikkumismenetlustele kasutusel ka muud sunnivahendid, mis hõlmavad ka kaitsemeetmeid. Need võivad ulatuda loomade, taimede või toidu ja söödaga kauplemise ja nende veo suhtes ettevaatusabinõude võtmisest kuni kaitsemeetmete vastuvõtmiseni vastavalt asjakohastele õigusaktidele.

Kui ELi liikmesriikidega toimuvate kontaktide või EU Piloti süsteemi raames toimuva teabevahetuse tulemusel seaduserikkumist ei kõrvaldata, võib alustada rikkumismenetluse kohtueelset ja kohtumenetluse etappi[32].

2019. aastal algatas komisjon Tšehhi vastu rikkumismenetluse, kuna Tšehhi tegi süstemaatiliselt ametlikku kontrolli teatavatele teistest liikmesriikidest pärit toiduainetele iga kord, kui selliseid toiduaineid riiki toodi. Sellega rikuti ametlikku kontrolli käsitlevaid ELi õigusnorme, mille eesmärk on tagada toidu- ja söödaalaste ning loomatervise ja loomade heaolu alaste õigusnormide täitmine[33].

Komisjon lõpetas 2019. aastal kaks pikaajalist rikkumismenetlust:

— Kreeka: menetlus, mis on seotud veterinaarkontrolli eest vastutavate teenistuste töötajate puudusega, ja

— Portugal: menetlus, mis on seotud meetmetega männi nematoodi leviku tõkestamiseks ELis.

[31] 2017/C 18/02: Komisjoni teatis „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“

[32] Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 258.

[33] 2019. aasta jaanuaris saadeti ametlik kiri ja 2019. aasta juulis põhjendatud arvamus. 2020. aasta juulis saadeti täiendav ametlik kiri.

2019. aastal otsustas Euroopa Liidu Kohus, et Itaalia ei ole piisavalt ära hoidnud karantiinse taimekahjustaja *Xylella fastidiosa* edasist levikut Apuulias[34].

Aastatel 2019–2020 ei pöördunud komisjon käesoleva aruandega hõlmatud ametliku kontrolli alla kuuluvates valdkondades kohtusse.

[34] Otsus kohtuasjas komisjon *vs.* Itaalia, C-443/18

7
ELi liikmesriikide toetamine

7.1 Võrgustikud

Tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraadis on loodud mitu võrgustikku ja töörühma, mis koosnevad ELi liikmesriikide ning Islandi, Liechtensteini ja Norra pädevate asutuste ametnikest, et arutada ja edendada liidu õiguse teatavate aspektide rakendamist.

Alates 2008. aastast on kaks võrgustikku regulaarselt kohtunud, et vahetada kogemusi seoses mitmeaastaste riiklike kontrollikavade koostamise ja rakendamise ja nende kohta aruannete esitamisega ning riiklike auditisüsteemide rakendamisega ametliku kontrolli suhtes. 2019. ja 2020. aastal kohtus mitmeaastaste riiklike kontrollikavade võrgustik kuus korda, millest kaks korda kaugvahendite abil. Kohtumistel keskenduti peamiselt mitmeaastase riikliku kontrollikava ja ELi liikmesriikide aastaaruannete koostamist käsitleva kahe juhenddokumendi väljatöötamisele ja viimistlemisele. Arutati ka probleeme ja võimalusi, millega ELi liikmesriigid 2020. aastal COVID-19 pandeemia tõttu ametliku kontrolli rakendamisel silmitsi seisid.

Mitmeaastaste riiklike kontrollikavade võrgustik aitas katsetada aastaaruannete standardvormi elektroonilist versiooni ehk vahendit „Annual Reporting on Official Controls – AROC“, et aidata ELi liikmesriikidel valmistuda selle esmakordseks esitamiseks 2021. aastal.

Riiklike auditisüsteemide võrgustik kohtus 2019. ja 2020. aastal kolm korda, millest üks kord kaugvahendite abil. Kohtumised hõlbustasid ametliku kontrolli määruse artikli 6 kohaste auditite läbiviimise juhenddokumendi väljatöötamist ja viimistlemist. Riiklike auditisüsteemide võrgustiku esindajad ja komisjon vahetasid kogemusi oma auditikavade rakendamisel COVID-19 pandeemia ajal, keskendudes kindlaks tehtud headele tavadele.

ELi liikmesriikide kontaktpunktide võrgustik loomade kaitseks vedamise ajal kohtus 2019. ja 2020. aastal kolm korda, et arutada loomade vedamise ajal kontrollitavaid heaolunäitajaid, võõrutamata vasikate vedu, puhkekohtasid kolmandates riikides, loomade vedu äärmuslikel temperatuuridel ja loomade vedu loomaveolaevadega. 2020. aastal viisid riiklikud kontaktpunktid lõpule loomaveolaevadega seotud võrgustikudokumendi ajakohastamise.

COVID-19 pandeemia esimese laine ajal oli võrgustikul oluline roll teabevahetuse koordineerimisel, et vältida loomaveokite kinnipidamist riiklikes piiriületuspunktides liikumispiirangute tõttu.

Selleks et aidata ELi liikmesriikidel kõrvaldada süsteemi nõrkusi, moodustas komisjon kaks töörühma, kes tegelevad taimekaitsevahendite koostise analüüsi ja nendega seotud nõuete täitmise tagamisega. Rohkem kui 20 ELi liikmesriigi esindajad osalesid taimekaitsevahendite koostise analüüsi töörühma kohtumisel ja kolmel taimekaitsevahenditega seotud nõuete täitmise tagamise töörühma kohtumisel, mille komisjon korraldas 2019. aastal. Kuna pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi hindamist peeti olulisemaks, viidi lubade andmise ja koostise analüüsi töörühm üle komisjoni pestitsiididele lubade andmise poliitikaüksuse alla ning nõuete täitmise tagamise töörühma tegevus lõpetati.

Komisjon korraldas 2019. aasta mais pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi töörühma ning taimekaitsevahenditega seotud nõuete täitmise tagamise töörühma ühiskohtumise, et arutada integreeritud taimekaitset käsitleva seminari raames vastastikust huvi pakkuvaid küsimusi. Seminari eesmärk oli aidata ELi liikmesriikidel hinnata integreeritud taimekaitse rakendamist põllumajandusettevõtte tasandil, tuginedes integreeritud taimekaitset käsitlevatel kursustel „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ saadud kogemustele. 2019. aasta novembris korraldas pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi töörühm põllumajandus- ja keskkonnastatistika töörühmaga ühiskohtumise, kus käsitleti vastastikust huvi pakkuvaid küsimusi, eelkõige neid, mis puudutasid kasulikumate ühtlustatud riskinäitajate väljatöötamist. 2020. aasta novembris korraldati üks pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi töörühma kohtumine, kus keskenduti 2019. aasta lõpus alanud pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi hindamise ja läbivaatamise tehnilistele aspektidele.

2020. aasta detsembris kutsuti ELi liikmesriikide pädevaid asutusi pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi töörühma kaudu üles andma tagasisidet võimalike tulevaste poliitikavariantide kohta. 2020. aasta detsembris allkirjastati leping välisuuringu jaoks, mis toetab direktiivi hindamist ja selle võimaliku läbivaatamise mõju hinnangut. Samuti tehti ettevalmistusi 2021. aasta jaanuaris toimuvaks komisjoni sidusrühmade kaugürituseks ja veebipõhiseks avalikuks konsultatsiooniks (portaal „Avaldage arvamust!“), mis käivitati selle algatuse jaoks 2021. aasta jaanuaris. Lisateave on kättesaadav komisjoni parema õigusloome portaali veebisaidil[35].

[35] Tegevuskava ja avaliku konsultatsiooni tulemused.

7.2
Parem koolitus ohutuma toidu nimel

„Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ on komisjoni koolitusalgatus, mille eesmärk on parandada toitu, sööta, loomatervist ja loomade heaolu, taimetervist ja taimekaitsevahendeid, mahepõllumajandust ja geograafilise päritolu kavasid (KPN/KGT/GTT) käsitlevate ELi õigusnormide rakendamist. Sellel on oluline roll ametliku kontrolli tõhususe ja usaldusväärsuse parandamisel ning ELi õigusaktide alaste teadmiste levitamisel. Komisjoni kontrollid aitavad välja selgitada koolitusvajadused.

2019.–2020. aasta programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ kuulus mitmesuguseid tehnilisi teemasid ja mitmeid ametliku kontrolli süsteemide jaoks eriti olulisi koolitussessioone. Need hõlmasid järgmist:

- auditisüsteemid ja siseaudit;
- ELi sanitaar- ja fütosanitaarvaldkonna õigusaktide täitmise tagamine;
- toidupettus ja toidu e-kaubandus;
- ametliku kontrolli määrus;
- haiguspuhanguteks valmisolek ja nende ohjamine; ELi auditite toetamine (riiklike ekspertide jaoks) ning
- ELi ülevaatlikud aruanded.

2020. aastal korraldati soovituste järelkontrolli seminar.

2019. aasta algusest kuni 2020. aasta märtsini, mil kõik kontaktkoolitused tuli COVID-19 pandeemia tõttu peatada, korraldati ELi liikmesriikides 200 koolituskursust. 2020. aastal muudeti neid lepinguid, et pakkuda võimaluse korral virtuaalset koolitust, ning kõik uued lepingud sisaldavad nüüd virtuaalõppe võimalust.

Programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ raames on 2020. aasta jooksul järk-järgult rakendatud veebikoolitust, kasutades virtuaalseid klassiruume ja e-õppe mooduleid, mis on kättesaadavad veebisaidi **BTSF Academy** kaudu. Kõnealune programm laiendab pakutavat e-õpet ja tõlgib olemasolevad moodulid enamikku ametlikesse keeltesse, tagamaks et koolitusmaterjalid on kättesaadavad võimalikult suurele sihtrühmale, olenemata sellest, mis tulevikus toimub. Veebisaidilt leiab

olemasolevaid koolituskursusi, mida saavad kasutada nii ELi liikmesriikide kui ka kolmandate riikide ametnikud.

Lisateavet leiab aruandest „BTSF 2019 annual report“.

Järeldused

ELil on põhjalikud õigusaktid, et minimeerida ohte ja nõuete rikkumisega seotud probleeme kogu toidutarneahelas (talust taldrikule). ELi liikmesriikide aastaaruanded ametliku kontrolli kohta näitavad, et liikmesriikide ametiasutused täidavad jätkuvalt oma rolli, jälgides ja tehes kindlaks, kas kogu toidutarneahela ettevõtjad täidavad asjakohaseid ELi nõudeid, ning võtavad sunnimeetmeid, kui see nii ei ole.

Aastaaruannete standardvormi kasutuselevõtt lihtsustas võrreldava teabe ja võrreldavate andmete kogumist ELi liikmesriikide ametliku kontrolli kohta kogu toidutarneahela ulatuses.

Käesolevas aruandes ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis on esitatud võrreldavad andmed kogu ELi hõlmava 2020. aasta statistika kohta. Need andmed võimaldavad aja jooksul kindlaks teha kontrollide suundumusi ja nõuete rikkumisega seotud probleeme. 2020. aasta statistika näitab, et 26 liikmesriigi ametliku kontrolli alla kuulus 16,8 miljonit ettevõtjat ja et riikide ametiasutused tegid nende üksuste suhtes üle 4 miljoni ametliku kontrolli. Nende kontrollide käigus tuvastati umbes 655 000 rikkumisega seotud probleemi, mille tulemusel kohaldati 388 000 halduskaristust ja võeti peaaegu 13 000 õiguslikku meedet.

Kuna standardvormi kasutati alles esimest korda, ei suutnud kõik ELi liikmesriigid esitada kõiki andmeid nõutavas vormingus. Aastaaruannete koostamist käsitleva komisjoni juhendi järgimisega saaks veelgi parandada tekstisisestusväljadel esitatud teabe võrreldavust.

Käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis on üksikasjalikult kirjeldatud ELi liikmesriikide tehtud ametlikke kontrolle ja komisjoni kontrolle, mis tehti seoses toidu- ja söödaalaseid õigusnorme, loomatervist ja loomade heaolu, taimetervist ja taimekaitsevahendeid käsitlevate ELi nõuetega. Nende kontrollide tulemused näitavad, et ELi liikmesriikidel on olemas vajalikud kontrollisüsteemid ning üldiselt tagavad nad toidu- ja söödaohutuse ja tugeva ELi siseturu nõuetele vastavuse taseme. Komisjoni kontrollide käigus leiti puudusi mõne ELi liikmesriigi kontrollisüsteemides ja juhiti tähelepanu riiklike kontrollisüsteemide täiustamisele.

Komisjoni auditisoovituste järgimise süstemaatiline jälgimine näitab, et üldiselt võtavad liikmesriikide ametiasutused tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks asjakohaseid parandusmeetmeid.

Komisjon jätkab ELi liikmesriikide toetamist koostöös liikmesriikide ametiasutustega, et täiustada pidevalt nende ametliku kontrolli süsteeme võrgustike ja algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ kaudu.

2020. aastal tekitasid COVID-19 pandeemia tõttu kehtestatud piirangud liikmesriikide ametiasutustele ja komisjonile probleeme kontrollide ja auditite lõpuleviimisel. Samuti nimetati töötajate arvu ja ressursside piiratust põhjusena, miks liikmesriikide ametiasutused ei rakenda oma kavandatud programme täielikult. Piirangute tõttu kasutati kontrollide tegemiseks rohkem kaugmeetodeid, mis on osutunud kasulikuks ja mille kasutamist võiks täiendavalt uurida.